

OPETUSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO KUOPION YLIOPISTON VUODEN 2008 TOIMINNASTA

1. TULOKSELLISUUS JA TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

1.1. TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS

Yliopiston toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus on kohentunut edellisestä vuodesta. Perustutkintokoulutuksen osalta myönteinen kehitys selittyy ainakin osin tutkinnonuudistukseen liittyvän siirtymäajan päättymisellä. Tutkimuksen suhteellinen osuus on kasvanut 59 %:iin kokonaismenoista.

Yliopiston liiketaloudellisen maksullisen toiminnan tuotot kasvoivat edellisestä vuodesta. Tuotto- ja kannattavuustavoite saavutettiin. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus oli edellistä vuotta parempi 84 %. Yliopiston omin varoin katettavaksi jäi 3,7 M€. Täydentävässä rahoituksessa merkittävää oli Suomen Akatemian rahoituksen pieni kasvu, mutta samanaikaisesti Tekes -rahoitus väheni 50 % edellisestä vuodesta.

Keskeinen rakenteellisen kehittämisen hanke on Joensuun ja Kuopion yliopistojen yhdistyminen Itä-Suomen yliopistoksi vuoden 2010 alusta. Osana tätä yhdyntymisprosessia yliopistot ovat toteuttaneet luonnontieteiden, yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tutkimuksen ja koulutuksen integraatiota. Tässä yhteydessä on uudistettu myös laitosrakennetta ja kehitetty johtamisjärjestelmää. Rakenteellinen kehittäminen on johtanut myös Joensuun ja Kuopion yliopistojen aikuiskoulutuksen yhdistymiseen.

Yliopisto on päättänyt siirtyä yliopistojen palvelukeskus CERTIAN asiakkuuteen taloushallinnon osalta vuoden 2009 aikana ja henkilöstöhallinnon osalta vuoden 2010 aikana. Yliopisto on ollut aktiivinen alueellisessa yhteistyössä.

Itä-Suomen yliopiston strategiatyön yhteydessä tulee hyödyntää mahdollisimman laajasta uuden yliopistokokonaisuuden tarjoamia mahdollisuuksia koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehittämisessä. Tässä tulee hyödyntää täysimääräisesti myös Pohjois-Karjalan ja Savonia ammattikorkeakoulujen kumppanuuden tarjoamia mahdollisuuksia.

Yliopiston tulee turvata biokeskuksensa perusresurssit varmistaakseen Biokeskus Suomen ja Suomen molekyyli- ja lääketieteen instituutin yhteistyön ja työnjaon bioalan rakenteellisessa kehittämisessä.

1.2. TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

Yliopistolla on selkeä profiili ja resursseihin mitoitettujen painoalat sekä toimivat mekanismit tutkimustulosten hyödyntämiseksi koulutuksessa ja tutkimuksessa. Sekä profiilissa että painoalavalinnoissa on huomioitu alueen oppilaitokset, elinkeinoelämä ja erityispiirteet. Yliopisto on merkittävä tiedeyliopisto, mitä indikoivat mm. referee-järjestelmän läpikäyneiden julkaisujen määrä, huippuyksiköiden määrä sekä opetusministeriön nimeämien koordinaattorivastuisten tutkijakoulujen määrä. Yliopistossa on kolme Suomen Akatemian tutkimuksen ja kolme pohjoismaista huippuyksikköä ja kaksi FiDiPro-professoria. Yhteisprofessuureja tutkimuslaitosten kanssa on kahdeksan.

Yliopisto on tehnyt päätöksen neliportaiseen opettajan- ja tutkijanuramalliin siirtymisestä, joka tapahtuu vaiheittain ja yhteisellä menettelyllä Joensuun yliopiston kanssa.

Yliopisto koordinoi kuutta tutkijakoulua. Tohtorintutkintotavoitteen saavuttamisaste oli 109 %. Tavoite saavutettiin tai ylitettiin kaikilla muilla paitsi lääketieteellisellä koulutusalailla. Väittelijöiden mediaani-ikä-tavoitteesta yliopisto jäi selvästi. Tutkijakoulujen ulkomaalaisten opiskelijoiden osuus jäi alle tavoitteen.

Myönteinen kehitys samana keväänä tai edellisenä syksynä toisen asteen päättäneiden osuuden kasvattamiseksi yliopistojen uusista opiskelijoista kääntyi valtakunnallisella tasolla laskusuuntaiseksi. Yliopisto on aktiivisesti edistänyt tutkinnonuudistusta myös valtakunnallisesti.

Tutkinnonuudistuksen siirtymäaika näkyy ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteen selvänä ylittymisenä luonnontieteellisillä, terveystieteellisillä ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla. Sen sijaan lääketieteessä ja etenkin farmasiassa jäätin jälkeen tavoitteesta. Alempien tutkintojen tavoitetta ei saavutettu.

Yliopisto on kehittänyt laadunvarmistusjärjestelmänsä yhteistyössä Joensuun yliopiston kanssa. Yliopisto on kehittänyt edelleen opetuksen ja ohjauksen palautejärjestelmänsä.

Yliopisto on kiinnittänyt huomiota henkilöstön kansainvälisten valmiuksien kehittämiseen. Kansainväliset verkostot ovat maailmanlaajuisia.

Yliopistolla on korkeakoulueksintölain edellyttämät menettelyt sekä tutkimustulosten hyödyntämistä koskevat periaatteet. Yliopistolla on yhteistyökumppanuudet keskeisten välittäjäorganisaatioiden kanssa tutkimustulosten hyödyntämisessä. Tärkeänä tukitoimena keksintöjen ja ideoiden edistämisessä on Tekesin TULLI-rahoitus (tutkimuksesta liiketoimintaa). Yliopistolle tehtiin 19 keksintöilmoitusta.

Yliopistossa aikuiskoulutukseen osallistuminen on vähentynyt täydennyskoulutuksessa.

Työn luonteen perusteella määräaikaissa palvelussuhteissa olleiden määrä on laskenut yliopistoissa.

Yliopiston tulee edistää opiskelijavalintoja siten, että siirtyminen toiselta asteelta yliopistoon nopeutuu. Lääketieteen ja farmasian koulutuksen tutkintotavoitteiden saavuttamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Yliopiston tulee kiinnittää huomiota alakohtaisiin työelämäyhteyksiin ja harjoittelukäytäntöihin. Yliopiston tulee liikkuvuuden edistämisen lisäksi varmistamaan opintoprosessin ja tutkijakoulutuksen aikana monipuolisten kansainvälisten valmiuksien syntyminen.

Yliopiston tulee kehittää edelleen jatkokoulutukseen pääsyn kriteereitä ja tutkijankoulutusta osana yliopiston laatu- ja järjestelmää tavoitteena entistä suunnitelmallisempi ja ohjattu, määräaikaisten jatkokoulutus. Yliopistosta väittelevien mediaani-ikä tulee laskea lähemmäksi tavoitetta ja ulkomaalaisten tutkijakouluopiskelijoiden osuutta on nostettava.

Yliopiston tulee varmistaa avoimen yliopisto-opetuksen ja erillisten opinto-oikeuksien tarjonnan, opinto-ohjauksen ja tiedotuksen avulla, ettei työikäisen aikuisväestön tutkinnon osien suorittamistarve suuntaudu epätarkoituksenmukaiseen tutkinto-opiskeluun. Omaehtoisen tarjonnan lisäksi tutkinnon osien saatavuutta parannetaan myymällä erityisesti kelpoisuuden tuottavaa koulutusta täydennyskoulutuksena työnantajille.

Yliopiston tulee tarkastella säännöllisesti määräaikaisten palvelussuhteittensa kehitystä ja vähentäviä toimenpiteitä tulee jatkaa. Erityistoimia tulee kohdistaa ikääntyvän henkilöstön työkyvystä ja jaksamisesta huolehtimiseen työurien pidentämiseksi ja osaamispotentiaalin säilyttämiseksi.

2. TULOKSELLISUUDEN RAPORTOINNIN ASIANMUKAISUUS

Yliopiston tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rakenne noudattaa opetusministeriön mallia vuoden tilinpäätöksestä yliopistoille. Yliopiston toimintakertomus sisältää tilinpäätösmallin mukaisia toteumatietoja ja tunnuslukuja. Vertailua yliopiston kannalta keskeisiin yliopistoihin ei ole. Näin yliopiston kehityksen analysointi suhteessa valtakunnalliseen kehitykseen ei ole mahdollista ilman täydentävien tilastoaineistojen käyttöä. Tältä osin toimintakertomus ei ole annetun ohjeistuksen mukainen. Yliopiston alakohtaisten tutkimus- ja koulutuskustannusten sekä taloudellisuuden vertailua valtakunnallisiin tilastoihin hankaloittaa myös se, että kokonaisrahoitteisista kustannuksista merkittävä osa (18 %) on koulutusaloille erittelemätöntä. Yhteiskunnallisten palveluiden kustannuksista valtaosa (85%) on myös vyörytetty tähän koulutusala erittelemätön kohtaan. Kustannusvastaavuutta ja muita taloustietoja yliopisto on analysoinut ansiokkaasti.

Raportti tuottavuushankkeiden ja rakenteellisen kehittämisen toimenpiteiden henkilöstövaikutuksista on asianmukainen ja mahdollistaa toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin. Raportin perusteella yliopiston henkilöstömäärä on vähentynyt edellisestä vuodesta.

Yliopistossa on otettu jo vuoden 2007 puolella käyttöön työajankohdentamisjärjestelmä. Työajankohdentamisjärjestelmän käyttöperiaatteiden ja -velvollisuuksien täsmentäminen kertomusvuoden alusta kattamaan kaikki yliopiston palveluksessa olevat työajankohdennuksen piiriin lisää kustannusvastaavuuslaskelmien ja tulosalueittaisen laskennan luotettavuutta. Vuoden 2008 osalta käyttöasteeksi on laskettu 72 prosenttia yliopiston henkilökunnasta.

Yliopiston kustannusten seuranta ja työajankohdentamisjärjestelmää tulee kehittää osana kokonaiskustannusmalliin siirtymistä.

3. OPETUSMINISTERIÖN TOIMENPITEET TULOKSELLISUUDEN PARANTAMISEKSI

Korkeakoulupolitiikan tavoitteet vuosille 2007-2012 on asetettu Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa, joka koulutustarjonnan osalta tarkistetaan vuoden 2009 aikana. Opetusministeriö (OPM) on määritellyt rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat maaliskuussa 2008. Rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelmaa vuodesta 2010 alkaen sisällytetään osaksi Tutkimus- ja innovaationeuvoston linjauksia, joihin tulee sisällyttämään myös sektoritutkimuksen rakenteellinen kehittäminen.

Yliopistojen taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistava lakiesitys on annettu eduskunnalle helmikuussa 2009 ja toimeenpanolain on tarkoitus astua voimaan 1.8.2009. Yliopistouudistukseen liittyen uudistetaan myös Suomen Akatemiaa koskevaa lainsäädäntöä. Kaikki yliopistot toimitivat uudessa oikeushenkilömuodossa 1.1.2010 alkaen. OPM on valmistellut lakiesitykseen liittyen yliopistojen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän uudistamista vuodesta 2010 eteenpäin. OPM jatkaa korkeakoulujen ohjaukseen liittyvää toiminnan ja talouden indikaattoreiden kehittämistä.

OPM toteuttaa hallituksen riihikannanoton mukaisia toimenpiteitä tulevaisuuden kasvuedellytysten turvaamiseksi. Tähän liittyvä korkeakoulutettujen työuria pidentävä hanke valmistuu maaliskuussa 2010. Opiskelijavalintojen kehittämistä koskevat esitykset valmistuvat vuoden 2009 lopussa.

Innovaatiopoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle syksyllä 2008 ja innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi valmistuu syksyllä 2009. OPM varautuu raportoimaan eduskunnalle korkeakoululeksintölain toimuudesta. Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisestä valmistui OPM:n ja TEMin suositukset vuoden 2009 alussa.

OPM:n johdolla valmistellaan laajapohjaisessa yhteistyössä ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta. Johtoryhmän toinen väliraportti ehdotuksineen valmistui maaliskuussa 2009. Osana aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta OPM valmistelee erityispätevyysjärjestelmää ja oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen mallia. Näitä kehitetään tutkintoon johtavan koulutuksen ja korkeakoulun tutkimusvahuuksien kanssa yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä on päätetty 7.5.2009, että hallinnonalakohtaiset valtiosuudet yhdistetään ja keskitetään valtiovarainministeriöön hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Valtiosuus uudistus koskee myös harjoittelukoulujen esi- ja perusopetusta. Yliopistojen tuottavuusohjelman toteuttamista jatketaan aiemmin sovitusti. Tuottavuusohjelman vuosien 2012-2015 lisätoimenpiteet eivät koske yliopistoja.

Yhteistyössä SYLin ja yliopistojen rehtorien neuvoston kanssa valmistellaan opiskelijapalauttejärjestelmää. Yliopistojen toiminnan laadun ja laadunvarmistusjärjestelmien kehittämiseksi KKA auditoi kaikkien yliopistojen laadunvarmistusjärjestelmät vuoden 2011 loppuun mennessä. KKA arvioi tutkintorakenneuudistuksen toteutuksen vuonna 2010.

Korkeakouluopiskelijoiden osaamista mittaava OECD:n AHELO-hanke toteutetaan vuosina 2009-2011. Kansallinen osaamisen ja tutkintojen viitekehys valmistuu vuonna 2009.

Kansallisen tutkimuksen infrastruktuuripolitiikan vahvistamiseksi laadittu infrastruktuuritiekartta on valmistunut, ja OPM pyrkii vuoden 2009 aikana edistämään tässä esitettyjä toimenpiteitä.

OPM tukee kansainvälistymistä ja neliportaisen opettajan- ja tutkijanuran kehittämistä rahoitusmallin puitteissa. Tutkijakouluhakua uudistetaan vuoden 2010 hakua varten. Tutkimustoimintaan liittyvää tiedonkeruuta vahvistetaan ja systematisoidaan.

OPM on yhdessä korkeakoulujen kanssa käynnistänyt toimenpidekokonaisuuden (RAKETTI-hanke), jonka tavoitteena on korkeakoululaitoksen ohjauksessa ja vaikuttavuuden seuraamisessa sekä korkeakoulujen sisäisessä johtamisessa tarvittavan tiedon sekä käytössä olevien IT-ratkaisujen laadun, yhteentoimivuuden ja käytettävyyden edistäminen kansallisella tasolla. Yliopistojen yhteinen sähköinen hakujärjestelmä otettiin käyttöön syksyllä 2008. Sähköistä hakujärjestelmää ja sen kautta toteutettavaa yhteishakua kehitetään edelleen palvelemaan yliopistojen opiskelijavalintoja.

LIITTEET

LIITE 1 Määrällisten tavoitteiden toteuma